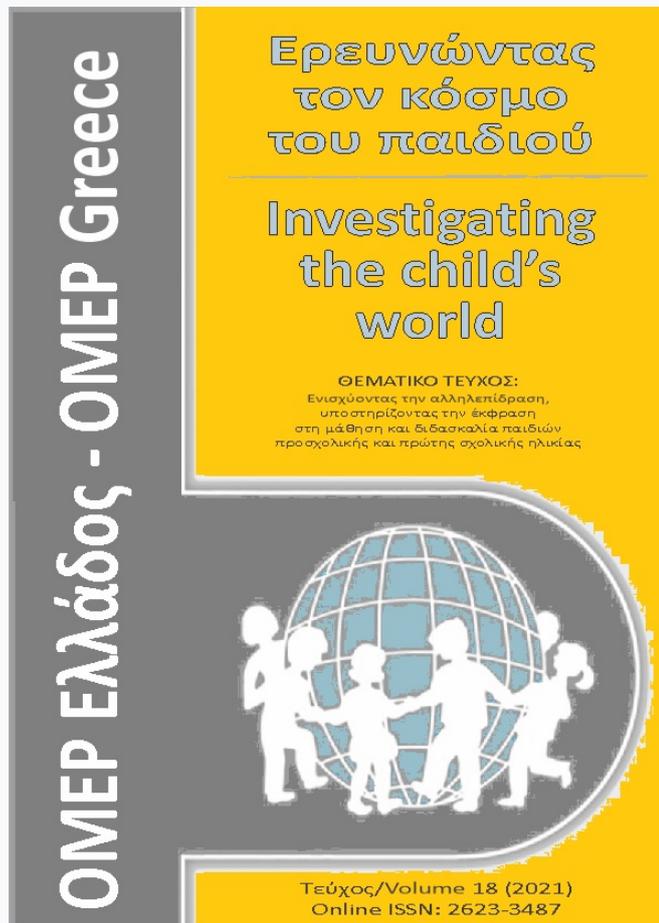

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 18 (2021)

Απόψεις εκπαιδευτικών και μελλοντικών εκπαιδευτικών για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης

Μαρία Σακελλαρίου, Μαρία Μπάνου

Copyright © 2022, Μαρία Σακελλαρίου, Μαρία Μπάνου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σακελλαρίου Μ., & Μπάνου Μ. (2021). Απόψεις εκπαιδευτικών και μελλοντικών εκπαιδευτικών για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 18, 71-82. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/omep/article/view/30242>

Απόψεις εκπαιδευτικών και μελλοντικών εκπαιδευτικών για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης.

Μαρία Σακελλαρίου, Καθηγήτρια, στο Π.Τ.Ν. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, marisak@uoi.gr
Μαρία Μπάνου, Υποψήφια διδάκτωρ, στο Π.Τ.Ν. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, mбанου@hotmail.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παιχνίδι θεωρείται «κυρίαρχη δραστηριότητα για κάθε πλευρά της ανάπτυξης και της μάθησης των παιδιών» (Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2014α: 29) και έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών (Johnson & Wu, 2019, Σακελλαρίου, 2016, Σακελλαρίου & Ρέντζου, 2012, Wood, 2014). Ωστόσο, παρά τη σπουδαιότητα του θέματος τα ερευνητικά δεδομένα στην ελληνική βιβλιογραφία καταδεικνύουν πως η διδασκαλία δεν στηρίζεται όσο θα έπρεπε στο παιχνίδι. Η παρούσα μελέτη διεξήχθη το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 και διερευνά τις απόψεις νηπιαγωγών (N:66) της Περιφέρειας Ηπείρου και τεταρτοετών προπτυχιακών φοιτητών (N:64) του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων α) για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης και β) για τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα ευρήματα της έρευνας ανέδειξαν τη σπουδαιότητα του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία του Νηπιαγωγείου. Ωστόσο, οι νηπιαγωγοί δεν αναγνωρίζουν τη σημασία της συνεργασίας τους με τα παιδιά αναφορικά με τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων παιχνιδιού στο σχολικό περιβάλλον, σε αντίθεση με τους μελλοντικούς νηπιαγωγούς που τη θεωρούν σημαντική. Εκπαιδευτικοί και φοιτητές ενθαρρύνουν τα παιδιά να σχεδιάζουν τις δικές τους δραστηριότητες παιχνιδιού, ωστόσο, οι φοιτητές αδυνατούν να συνειδητοποιήσουν το βαθμό δυσκολίας του παιδαγωγικού σχεδιασμού, λόγω ελλείψεως διδακτικής εμπειρίας. Οι νηπιαγωγοί και οι φοιτητές που έχουν επιμορφωθεί για την παιδαγωγική αξία του παιχνιδιού αξιολογούν τη μάθηση των παιδιών μέσα από το παιχνίδι σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους νηπιαγωγούς και τους φοιτητές που δεν έχουν επιμορφωθεί. Τέλος, η έρευνα καταδεικνύει την παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών για την καλύτερη αξιοποίηση του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Παιχνίδι, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση, Νηπιαγωγείο, Εκπαιδευτικοί.

Present and future Educators' views on planning and evaluation of play didactics within preschool learning environments.

ABSTRACT

Play is an important activity towards children's development and learning (Institute of Educational Policy, Ministry of Education and Religious Affairs, 2014a, p. 99) and it has constituted the research object of numerous studies on a worldwide scale (Johnson & Wu, 2019, Sakellariou, 2016, Sakellariou & Rentzou, 2012, Wood, 2014). Despite the importance of play as an instructional medium, research data extracted from Greek literature demonstrate that teaching does not depend on play at the extend that it should. This study was conducted during the 2016-2017 School Year investigating on views of Kindergarten Educators (N:66) of the Epirus Region and Senior Students (N:64) at the Department of Early School Education of the University of Ioannina regarding a) planning and evaluation of the educational process in terms of play within preschool cognitive environments and b) the importance of play during the kindergarten's educational process. Findings establish the significance of play's role towards the educational process of Kindergarten. Educators, however, do not acknowledge the importance of children's participation in the actual planning of play activities at scholar environments

in opposition to the future Educators who deem such as vital. Both groups, Educators and Students show an encouraging attitude towards their pupils when it comes to them desiring to design play activities, however the Students show limited confidence on educational planning issues, due to their lacking teaching experience within actual Kindergarten faculties. Educators as well as prospective Educators who have undertaken training courses regarding the educational merit of play, evaluate children's learning through play to a higher degree than their colleagues who have not attended such courses. Finally, the study accentuates the training of Educators, to aim at better utilization of play during the educational process.

KEY WORDS: Play; Planning; Evaluation; Kindergarten; Educators.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας αναπτύσσονται με το παιχνίδι, το οποίο διαδραματίζει διπλό ρόλο στη ζωή τους. Είναι μια φυσική τους ανάγκη, αφού μέσα από αυτό εξωτερικεύουν την ενεργητικότητά τους, αλλά και ένα δικαίωμα, που τα ξεχωρίζει από τους ενήλικες. Στον τομέα της Προσχολικής Παιδαγωγικής το παιχνίδι ορίζεται ως ένα βασικό χαρακτηριστικό της ομαλής ανάπτυξης του παιδιού, θεμελιώδες μέσο απόκτησης εμπειριών και σπουδαία μαθησιακή διαδικασία που δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να μάθουν σε ένα ασφαλές, ελεύθερο και χαρούμενο περιβάλλον, να βιώσουν πληθώρα συναισθημάτων, να εκφράσουν απόψεις, να αναπτύξουν δημιουργική σκέψη και να αποκτήσουν χρήσιμες δεξιότητες ζωής (Gal-Szabo, Spinrad, Eisenberg, & Sulik, 2018, Loizou & Avgitidou, 2014, Loizou & Loizou, 2019).

Μέσω του παιχνιδιού επιτυγχάνεται καλύτερα η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και υλοποιούνται οι μαθησιακοί στόχοι (Einarsdottir, 2014, Jagoda, Gilliam, McDonald, & Russell, 2015, Loizou, Michaelides, & Georgiou, 2017). Η παιγνιώδης μάθηση υποστηρίζεται από τη διεθνή βιβλιογραφία και «αναφέρεται στη διαδικασία της μάθησης (γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων-συμπεριφορών) μέσα από το παιχνίδι», ενώ «η παιγνιώδης διδακτική αναφέρεται σε στρατηγικές, τις οποίες δημιουργεί το περιβάλλον και υποστηρίζουν τη διαδικασία της μάθησης μέσα από το παιχνίδι» (Ζάραγκας & Αγγελάκη, 2017, σελ. 9). Οι συγκεκριμένοι όροι δεν προορίζονται να υποβαθμίσουν τις δράσεις της μάθησης και τους στόχους των σχολείων, αλλά επιδιώκουν να επιστήσουν την προσοχή στην κοινή φύση της εργασίας και του παιχνιδιού στη ζωή των παιδιών και των ενηλίκων που τα διδάσκουν και τα φροντίζουν (Ζάραγκας & Αγγελάκη, 2017).

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τις απόψεις νηπιαγωγών και μελλοντικών νηπιαγωγών για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης και για τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η μελέτη μας βασίζεται στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Πόσο σημαντικό θεωρούν οι εκπαιδευτικοί το παιχνίδι στην εκπαιδευτική διαδικασία;
- Ποιος είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό δραστηριοτήτων παιχνιδιού στο Νηπιαγωγείο;
- Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τη μάθηση των παιδιών μέσα από το παιχνίδι;
- Τα παιδιά συμμετέχουν στον σχεδιασμό και την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του παιχνιδιού;

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Οι εκπαιδευτικοί ανάλογα με τις πεποιθήσεις και την παιδαγωγική τους κατάρτιση φαίνεται να αξιοποιούν με διαφορετικό τρόπο το παιχνίδι στη διδασκαλία (Pui-Wah, 2010). Θεωρείται, ωστόσο, αναγκαίο να παρέχουν πληθώρα ευκαιριών στα παιδιά, ώστε να

διδασκούν μέσα από το παιχνίδι και όταν αξιοποιούν την παιγνιώδη διδασκαλία να λαμβάνουν υπόψη τους τις εξής παραμέτρους:

(1) Οργάνωση: θα πρέπει να οργανώνουν και να σχεδιάζουν τα σχολικά παιχνίδια, λαμβάνοντας υπόψη το γνωστικό επίπεδο και την κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών (Ayray, 2016),

(2) Σκοπιμότητα: θα πρέπει να υλοποιούν δραστηριότητες παιχνιδιού, οι οποίες να αποβλέπουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων (Weisberg, Kittredge, Hirsh-Pasek, Golinkoff, & Klahr, 2015),

(3) Μεθοδικότητα: θα πρέπει να είναι μεθοδικοί και να υποστηρίζουν με μεγάλη υπευθυνότητα τις δραστηριότητες παιχνιδιού των μαθητών τους (Σακελλαρίου & Κόνσολας, 2011),

(4) Συμμετοχικότητα: θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές τους να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία του παιχνιδιού (π.χ. σχεδιασμός παιχνιδιών και περιβαλλόντων παιχνιδιού) (Lobman, 2006), καθώς η εν λόγω εμπλοκή βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους, την κριτική τους σκέψη και τη φαντασία τους, καθώς και τις γνωστικές και τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες (Christidou, Tsevreni, Epitropou, & Kittas, 2013).

(5) Ατμόσφαιρα: θα πρέπει να δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές τους να εκφράζουν τους προβληματισμούς τους και να τους ενθαρρύνουν να επιλέγουν παιχνίδια-αντικείμενα και δραστηριότητες παιχνιδιού (Πολυμενάκου-Παπακυριάκου, 1988).

Οι παιδαγωγοί οφείλουν, επίσης, να προσφέρουν ένα περιβάλλον πλούσιο σε ερεθίσματα, υλικά και εξοπλισμό παιχνιδιού (Σακελλαρίου, 2016) και να παρατηρούν το παιδικό παιχνίδι, καθώς η παρατήρηση αποτελεί βασική μορφή αξιολόγησης της μάθησης των παιδιών. Η παρατήρηση βοηθά τον εκπαιδευτικό αφενός να κατανοήσει και να αξιολογήσει το παιδικό παιχνίδι, προκειμένου να σχεδιάσει, να ξεκινήσει και να επεκτείνει κατάλληλες εμπειρίες, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν τη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών και αφετέρου να αλλάξει το περιβάλλον παιχνιδιού, έτσι ώστε να ικανοποιούνται οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους (Σακελλαρίου, 2012).

Το παιχνίδι αποτελεί αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών. Ωστόσο, τα ερευνητικά δεδομένα στην ελληνική βιβλιογραφία είναι ελάχιστα για το παιχνίδι και την διδακτική του στο πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης (Κατσιάβου, 2017; Παπαδιονυσίου, 2014). Η παρούσα μελέτη συμβάλλει προς αυτήν την κατεύθυνση.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το Δείγμα

Σκοπός της έρευνας, η οποία διεξήχθη το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, ήταν να συγκρίνει τις απόψεις νηπιαγωγών (N:66) που εργάζονταν σε νηπιαγωγεία της Περιφέρειας Ηπείρου και είχαν διδακτική εμπειρία και μελλοντικών νηπιαγωγών (τεταρτοετών φοιτητών) (N: 64) που φοιτούσαν στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και δεν είχαν διδακτική εμπειρία α) για τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία και β) για τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης.

Η πλειοψηφία των νηπιαγωγών (75%) και η πλειοψηφία των φοιτητών (53%) έχουν παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια για το παιχνίδι, ενώ το 25% των νηπιαγωγών και το 47% των φοιτητών δεν έχουν λάβει αυτήν την επιμόρφωση.

Ερευνητικά Εργαλεία

Η μελέτη μας πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια ποσοτικών και ποιοτικών ερευνητικών μεθόδων. Ερευνητικά εργαλεία συλλογής δεδομένων της έρευνας αποτέλεσαν:

α) Το Ερωτηματολόγιο: η έρευνα με τη βοήθεια ερωτηματολογίων θεωρήθηκε ως η καταλληλότερη μέθοδος για τη συλλογή των δεδομένων σχετικά με τις απόψεις των νηπιαγωγών και των φοιτητών για τη διδακτική του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Το ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε έπειτα από μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας και αποτελείται από τέσσερις άξονες: i) Γενικά στοιχεία (ιδιότητα, χρόνια διδακτικής υπηρεσίας, κύκλοι επιμορφωτικών σπουδών εκπαιδευτικών), ii) Η σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία, iii) Ο σχεδιασμός της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης και iv) Η αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Οι ερωτήσεις που επιλέχθηκαν στο ερωτηματολόγιο ήταν «κλειστού» και «ανοικτού» τύπου.

β) Οι Ημι-δομημένες Συνεντεύξεις: αξιοποιήθηκαν ως μια συμπληρωματική τεχνική στα ερωτηματολόγια, για να μπορέσει να υπάρξει εγκυρότητα στα δεδομένα που έχουν ήδη συλλεχθεί. Συμμετείχαν οι 30 από τους 66 νηπιαγωγούς και οι 30 από τους 64 τεταρτοετείς φοιτητές. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ορίσουν την έννοια παιχνίδι και να εκφράσουν τις απόψεις τους για τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο παιχνίδι και τη μάθηση. Η συγκεκριμένη ερώτηση της συνέντευξης συνδέεται με έναν από τους βασικούς άξονες του ερωτηματολογίου και με έναν από τους στόχους της έρευνας, τη διερεύνηση, δηλαδή, των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Περιορισμοί της Έρευνας

Στη μελέτη μας συμμετείχαν α) νηπιαγωγοί που είχαν από 10 έως 20 χρόνια διδακτικής εμπειρίας, είχαν παρακολουθήσει πρόγραμμα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στα χρόνια των σπουδών τους και εργάζονταν σε δημόσια νηπιαγωγεία του Νομού Ιωαννίνων και β) τεταρτοετείς φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που είχαν ολοκληρώσει την πρακτική τους άσκηση σε νηπιαγωγεία. Θεωρούμε ότι χρειάζεται περαιτέρω έρευνα σε επίπεδο επικράτειας προκειμένου να γενικευθούν τα πορίσματα της μελέτης μας με μεγαλύτερη ασφάλεια.

Ανάλυση των Δεδομένων της Έρευνας

Οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια συλλέχθηκαν, κωδικοποιήθηκαν και υποβλήθηκαν σε επεξεργασία με τη βοήθεια του στατιστικού λογισμικού IBM SPSS Statistics 20 όπου και αναλύθηκαν κατάλληλα.

Οι απαντήσεις σε ανοικτού τύπου ερωτήσεις συλλέχθηκαν, καταγράφηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν σύμφωνα με το περιεχόμενό τους, έτσι ώστε οι απαντήσεις με το ίδιο περιεχόμενο να ενσωματωθούν στην ίδια κατηγορία και να αποφευχθεί οποιαδήποτε απώλεια πληροφοριών.

Pearson chi square test: Για τον έλεγχο της ύπαρξης σχέσης μεταξύ δύο ποιοτικών μεταβλητών, εφαρμόστηκε ο χ^2 έλεγχος ανεξαρτησίας, όπου για τον υπολογισμό του επιπέδου σημαντικότητας p και αναλόγως της απόλυτης συχνότητας των παρατηρηθείσων απαντήσεων, εφαρμόστηκε ο ασύμπτωτος έλεγχος Pearson. Αν $p > 0,05$ θα δεχόμαστε σε επίπεδο σημαντικότητας ότι οι απαντήσεις δεν έχουν στατιστική διαφορά στις δύο κατηγορίες, ενώ αν $p < 0,05$ θα υπάρχει διαφορά.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτήν την ενότητα, παρουσιάζονται τα ευρήματα της μελέτης μας, σύμφωνα με τις απόψεις των νηπιαγωγών και των μελλοντικών νηπιαγωγών για το παιχνίδι στην εκπαιδευτική διαδικασία του Νηπιαγωγείου.

Η σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία

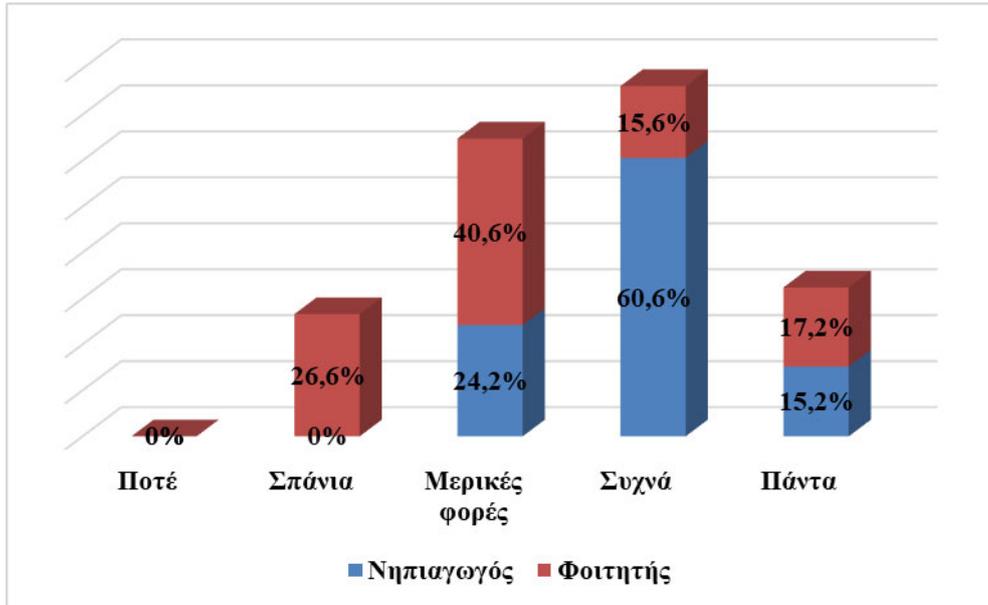
Από τα δεδομένα φαίνεται πως το παιχνίδι είναι πάρα πολύ σημαντικό για το 72.7% των νηπιαγωγών και για το 46.9% των φοιτητών, πολύ σημαντικό για το 27.3% των νηπιαγωγών και για το 46.9% των φοιτητών, ενώ για το 6.2% των φοιτητών ούτε είναι ούτε δεν είναι σημαντικό. Τα παραπάνω αποτελέσματα επιβεβαιώνονται με τη χρήση του χ^2 , όπου $\chi^2 = 11,126a$, $df = 2$ και $p = 0,004$. Από τον έλεγχο χ^2 (Pearson chi square test) υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις απόψεις των φοιτητών και των νηπιαγωγών ($p = 0,004$). Η διαφορά σχετίζεται με το μεγάλο ποσοστό των νηπιαγωγών που θεωρεί το παιχνίδι πάρα πολύ σημαντικό στην εκπαιδευτική διαδικασία έναντι 46.9% των φοιτητών (Πίνακας 1).

Πίνακας 1. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία.

			Ιδιότητα		Total
			Νηπιαγωγός	Φοιτητής	
Η σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία	Μέτρια	Count	0	4	4
		% within Ιδιότητα	0,0%	6,2%	3,1%
	Πολύ	Count	18	30	48
		% within Ιδιότητα	27,3%	46,9%	36,9%
	Πάρα πολύ	Count	48	30	78
		% within Ιδιότητα	72,7%	46,9%	60,0%
Total	Count	66	64	130	
	% within Ιδιότητα	100,0%	100,0%	100,0%	

Ο σχεδιασμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας του παιχνιδιού στο Νηπιαγωγείο

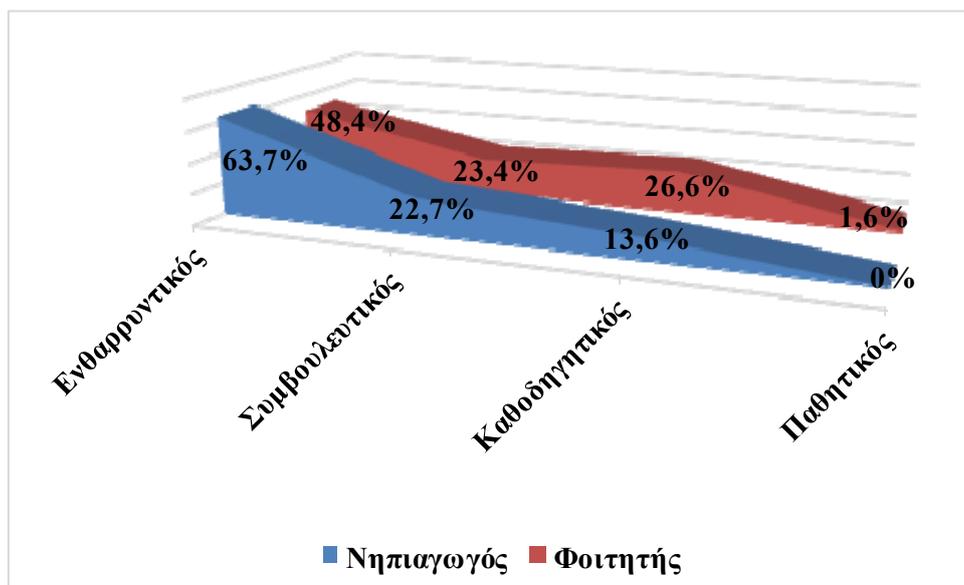
Η πλειοψηφία των νηπιαγωγών (60.6%) σχεδιάζει συχνά παιγνιώδεις δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο, ενώ η πλειοψηφία των φοιτητών (40.6%) σχεδιάζει μερικές φορές. Από τον έλεγχο χ^2 (Pearson chi square test) φαίνεται να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ($p = 0,000$) ανάμεσα στις απόψεις των συμμετεχόντων. Η διαφορά σχετίζεται με την πλειοψηφία των νηπιαγωγών που σχεδιάζει συχνά παιγνιώδεις δραστηριότητες έναντι 15.6% των φοιτητών (Γράφημα 1).

Γράφημα 1. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής διαδικασίας του παιχνιδιού.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο σχεδιασμό δραστηριοτήτων παιχνιδιού στο Νηπιαγωγείο

Το 63.7% των νηπιαγωγών και το 48.4% των φοιτητών έχουν ενθαρρυντικό ρόλο όταν οι μαθητές τους επιθυμούν να σχεδιάσουν τις δικές τους δραστηριότητες παιχνιδιού στο νηπιαγωγείο, το 22.7% των νηπιαγωγών και το 23.4% των φοιτητών έχουν συμβουλευτικό ρόλο, το 13.6% των νηπιαγωγών και το 26.6% των φοιτητών καθοδηγητικό ρόλο, ενώ μόλις το 1.6% των φοιτητών έχει παθητικό ρόλο. Από τον έλεγχο χ^2 (Pearson chi square test) φαίνεται ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ($p = 0,165$) ανάμεσα στις απόψεις των νηπιαγωγών και των φοιτητών (Γράφημα 2).

Γράφημα 2. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για τον ρόλο τους στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων παιχνιδιού στο Νηπιαγωγείο.

Παροχή εκπαιδευτικού υλικού παιχνιδιού στα παιδιά προκειμένου να δημιουργούν τα δικά τους παιχνίδια-αντικείμενα στον εξωτερικό και εσωτερικό σχολικό χώρο

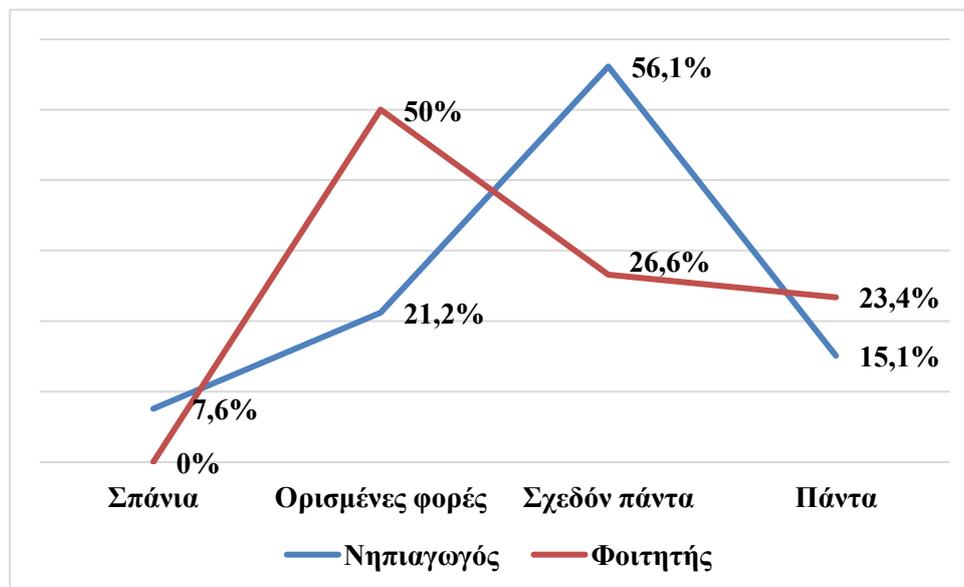
Από το ερωτηματολόγιο προέκυψε ότι η πλειονότητα των νηπιαγωγών (56.1%) παρέχει σχεδόν πάντα στα παιδιά εκπαιδευτικό υλικό προκειμένου να δημιουργούν τα δικά τους παιχνίδια-αντικείμενα, ενώ η πλειονότητα των φοιτητών (50%) τους το παρέχει ορισμένες φορές. Από τον έλεγχο χ^2 (Pearson chi square test) φαίνεται να υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ($p = 0,000$) ανάμεσα στις απόψεις των νηπιαγωγών και των φοιτητών. Η διαφορά σχετίζεται με το μεγαλύτερο ποσοστό των νηπιαγωγών που παρέχει σχεδόν πάντα στα παιδιά εκπαιδευτικό υλικό παιχνιδιού έναντι 26.6% των φοιτητών (Γράφημα 3).

Ενδεικτική απάντηση Νηπιαγωγού:

«Προσφέρω πολύ συχνά στους μαθητές μου υλικά, όπως πλαστελίνη και Lego, προκειμένου να δημιουργήσουν τα δικά τους παιχνίδια-αντικείμενα. Τα παιδιά μπορούν να κατασκευάσουν ρομπότ και λουλούδια με αυτά τα υλικά και να τα χρησιμοποιήσουν στο φανταστικό τους παιχνίδι».

Ενδεικτική απάντηση μελλοντικού Νηπιαγωγού:

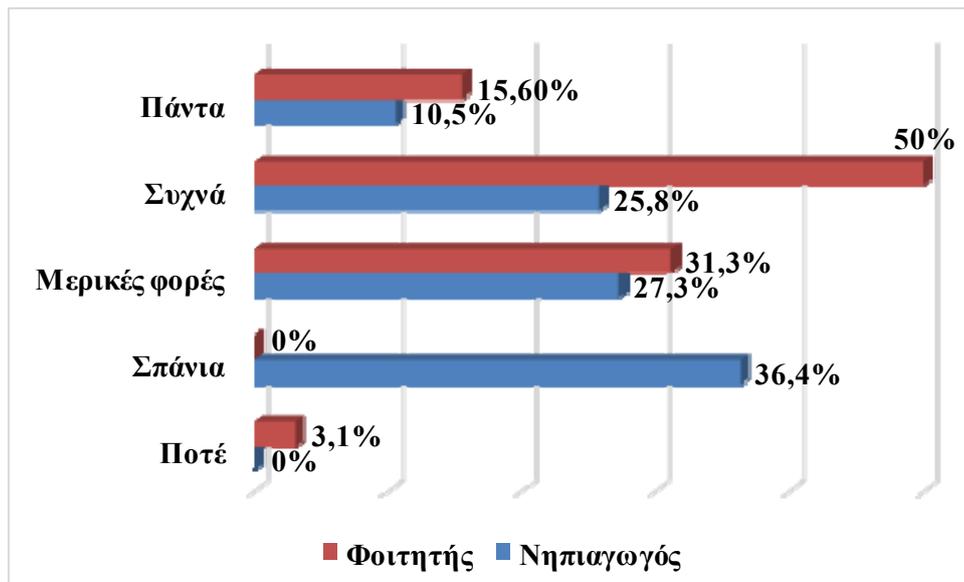
«Θα παρείχα καθημερινά στους μαθητές μου ποικίλα υλικά και κυρίως φυσικά υλικά, προκειμένου να δημιουργήσουν τα δικά τους παιχνίδια-αντικείμενα. Θεωρώ ότι τα φυσικά υλικά συνεισφέρουν περισσότερο στη δημιουργικότητα και τη μάθηση των παιδιών».

Γράφημα 3. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για την παροχή εκπαιδευτικού υλικού παιχνιδιού στα παιδιά προκειμένου να δημιουργούν τα δικά τους παιχνίδια-αντικείμενα στον σχολικό χώρο.

Σχεδιασμός δραστηριοτήτων παιχνιδιού στον εσωτερικό και εξωτερικό σχολικό χώρο μαζί με τα παιδιά

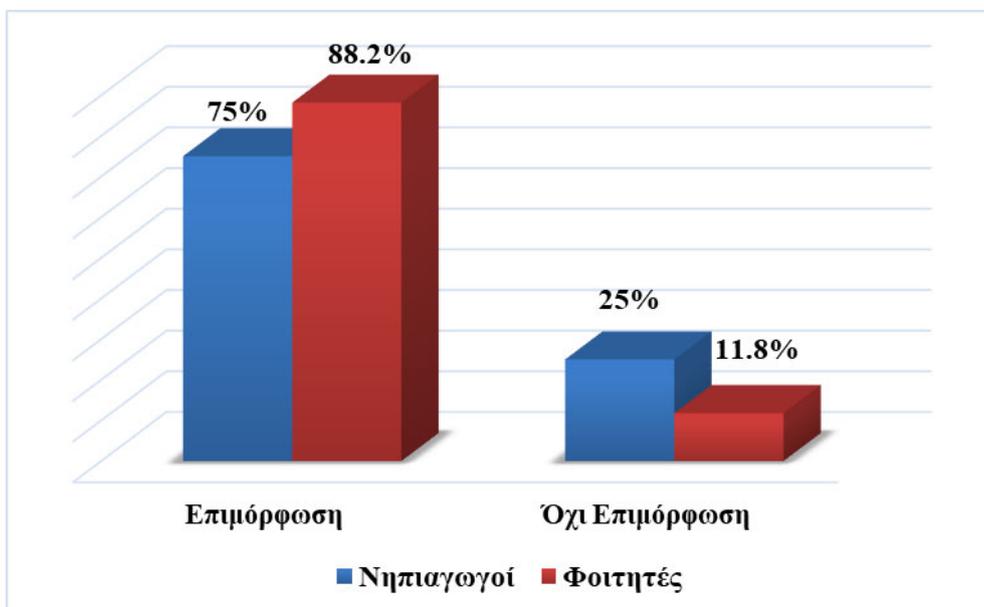
Η πλειοψηφία των νηπιαγωγών (36.4%) συνεργάζεται σπάνια με τα παιδιά για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων παιχνιδιού στο Νηπιαγωγείο, ενώ η πλειοψηφία των φοιτητών (50%) θα συνεργαζόταν συχνά. Από τον έλεγχο χ^2 (Pearson chi square test) υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις απόψεις των συμμετεχόντων ($p = 0,000$). Η διαφορά σχετίζεται με το 50% των φοιτητών που θα συνεργαζόταν συχνά με τα παιδιά, έναντι 25.8% των νηπιαγωγών (Γράφημα 4).

Γράφημα 4. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων παιχνιδιού στον σχολικό χώρο μαζί με τα παιδιά.

Η αξιολόγηση της μάθησης των παιδιών μέσα από το παιχνίδι

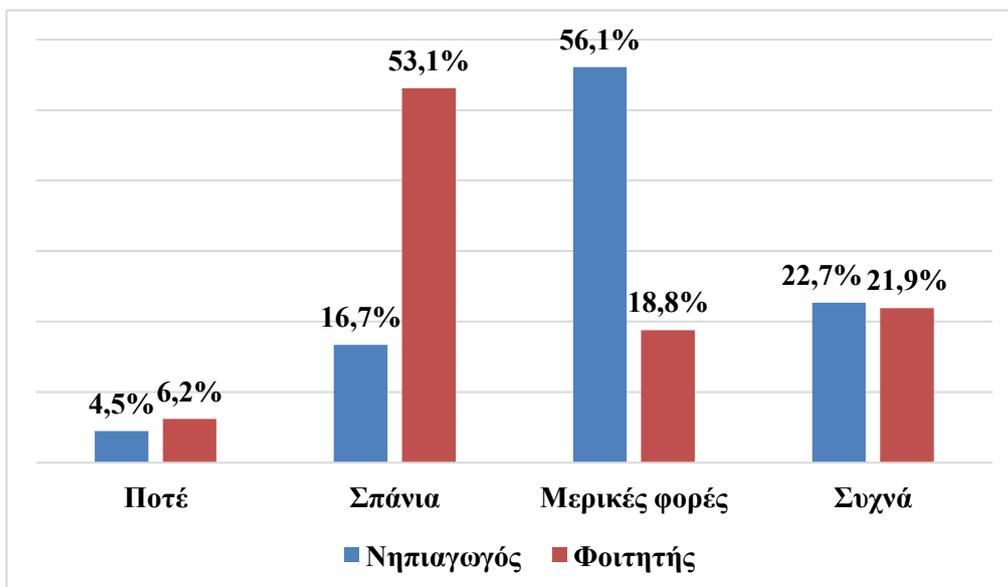
Από τα δεδομένα φαίνεται πως οι νηπιαγωγοί (75%) και οι φοιτητές (88.2%) που έχουν επιμορφωθεί σχετικά με την αξία του παιχνιδιού αξιολογούν τη μάθηση των παιδιών μέσα από το παιχνίδι σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από τους νηπιαγωγούς και τους φοιτητές που δεν έχουν λάβει τη συγκεκριμένη επιμόρφωση (Γράφημα 5).

Γράφημα 5. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για την αξιολόγηση της μάθησης των παιδιών μέσα από το παιχνίδι με βάση την επιμόρφωσή τους.

Αυτοαξιολόγηση μαθητών στις δραστηριότητες παιχνιδιού

Η πλειονότητα των νηπιαγωγών (56.1%) παρακινεί μερικές φορές τα παιδιά να αξιολογούν τις επιδόσεις τους στα παιχνίδια, ενώ η πλειονότητα των φοιτητών (53.1%) τα παρακινεί σπάνια. Από τον έλεγχο χ^2 (Pearson chi square test) φαίνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις απόψεις των συμμετεχόντων ($p = 0,000$). Η διαφορά σχετίζεται με το μεγάλο ποσοστό των νηπιαγωγών που παρακινεί μερικές φορές τα παιδιά έναντι 18.8% των φοιτητών (Γράφημα 6).

Γράφημα 6. Απόψεις Νηπιαγωγών και Φοιτητών για την αυτοαξιολόγηση των μαθητών στις δραστηριότητες παιχνιδιού.

*Απόψεις για το παιχνίδι και τη μάθηση μέσα από ποιοτικά ερευνητικά δεδομένα**Παρακαλώ περιγράψτε τις απόψεις σας για το παιχνίδι και τη μάθηση*

Στο πλαίσιο των συνεντεύξεων με τους νηπιαγωγούς και τους φοιτητές/μελλοντικούς εκπαιδευτικούς είχαμε τα παρακάτω ενδεικτικά αποτελέσματα.

Οι νηπιαγωγοί όταν ρωτήθηκαν τι είναι παιχνίδι απάντησαν ότι είναι α) μια κοινωνική δραστηριότητα (25%) (“Το παιχνίδι διδάσκει στα παιδιά κοινωνικές δεξιότητες, όπως το να μοιράζονται και να παίζουν δίκαια”) β) διδακτικό εργαλείο (20%) (“Το παιχνίδι αποτελεί διδακτικό εργαλείο και όχημα για τη μάθηση και την ανάπτυξη. Η εμπλοκή των παιδιών σε οργανωμένες δραστηριότητες παιχνιδιού συμβάλλει στην ενίσχυση των ακαδημαϊκών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων”), γ) μια σωματική δραστηριότητα (21%), δ) μια ελεύθερη δραστηριότητα (18%) (“Το παιχνίδι δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να επιλέξουν. Και επιλογή σημαίνει ελευθερία αλλά και εξάσκηση της κριτικής ικανότητας-πολύτιμη δεξιότητα”) και ε) μια ευχάριστη δραστηριότητα (16%) (“Το παιχνίδι είναι διασκέδαση! Μαθαίνοντας ένα παιδί να παίζει καλά, με τον εαυτό του και με τους άλλους, δεν βάζει μόνο τα θεμέλια για την κατάκτηση δεξιοτήτων αυτονομίας αλλά και κοινωνικότητας- κυρίως, θέτει τα θεμέλια για να είναι απλώς... χαρούμενο!”).

Οι φοιτητές όταν ρωτήθηκαν τι είναι παιχνίδι απάντησαν ότι είναι α) μια σωματική δραστηριότητα που περιλαμβάνει ‘τρέξιμο’ και ‘σκαρφάλωμα’ (27%), β) μια δραστηριότητα στην οποία τα παιδιά χρησιμοποιούν παιχνίδια-αντικείμενα, όπως ‘Lego’ (23%), γ) μια δραστηριότητα που βοηθάει στην έκφραση των συναισθημάτων (18%) (“Τα παιδιά καθώς

συμμετέχουν σε παιγνιώδεις δραστηριότητες μαθαίνουν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους και να διαχειρίζονται έντονες συναισθηματικές καταστάσεις”), δ) μια δραστηριότητα που βοηθάει τα παιδιά να επιλύουν τα προβλήματά τους (17%), “όπως να διαχειρίζονται την ήττα τους σε ένα παιχνίδι” και ε) μια διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης (15%) (“Το παιχνίδι είναι η βάση για κάθε διαδικασία μάθησης. Κινητοποιεί την ανάπτυξη, εξαργυρώνοντας την έμφυτη ανάγκη του παιδιού να μάθει, να ανακαλύψει, να ικανοποιήσει την περιέργειά του”).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το παιχνίδι σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία θεωρείται βασική δραστηριότητα των παιδιών προσχολικής ηλικίας και σημαντικό μέσο που συμβάλλει στη μάθηση και την ολόπλευρη ανάπτυξή τους (Ayray, 2016, Chowdhury & Rivalland, 2012, Tsai, 2017). Με αυτήν την άποψη φαίνεται να συμφωνεί και η έρευνά μας, η οποία κατέδειξε τη σπουδαιότητα του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι νηπιαγωγοί, ωστόσο, σε αντίθεση με τους φοιτητές, λόγω της διδακτικής τους εμπειρίας, φαίνεται να αναγνωρίζουν περισσότερο τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι νηπιαγωγοί αισθάνονται αυτοπεποίθηση αναφορικά με τον παιδαγωγικό σχεδιασμό και σχεδιάζουν συχνά παιγνιώδεις δραστηριότητες στο σχολείο, γεγονός που αναδεικνύει ότι αναγνωρίζουν τη σημασία της διαδικασίας του σχεδιασμού και τη συνδέουν με τη μάθηση των παιδιών. Αντιθέτως, οι φοιτητές δεν αισθάνονται αρκετή αυτοπεποίθηση σε θέματα παιδαγωγικού σχεδιασμού, λόγω ελλιπούς διδακτικής εμπειρίας στο νηπιαγωγείο. Η Πρακτική Άσκηση των φοιτητών έχει διάρκεια ενός μηνός, με αποτέλεσμα οι φοιτητές να νιώθουν ανασφάλεια ως προς την διαχείριση του παιχνιδιού στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Οι νηπιαγωγοί και οι μελλοντικοί νηπιαγωγοί έχουν ενθαρρυντικό ρόλο όταν τα παιδιά επιθυμούν να σχεδιάζουν τις δικές τους παιγνιώδεις δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο. Οι φοιτητές, ωστόσο, σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς θα επιδίωκαν σε μεγαλύτερο βαθμό την συνεργασία τους με τα παιδιά αναφορικά με τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων παιχνιδιού στον εσωτερικό και εξωτερικό σχολικό χώρο. Βάσει ερευνητικών δεδομένων η διαδικασία σχεδιασμού οφείλει να είναι μια συμμετοχική ενέργεια μεταξύ εκπαιδευτικών και παιδιών στο νηπιαγωγείο, καθώς βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν τις προσωπικές τους δεξιότητες και συμβάλλει στην ποιότητα της εκπαίδευσης (Loizou & Charalambous, 2017).

Νηπιαγωγοί και φοιτητές που έχουν επιμορφωθεί για την παιδαγωγική αξία του παιχνιδιού αξιολογούν τη μάθηση των παιδιών μέσα από το παιχνίδι σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από τους νηπιαγωγούς και τους φοιτητές που δεν έχουν λάβει αυτήν την επιμόρφωση. Οι φοιτητές, όμως, σε αντίθεση με τους εκπαιδευτικούς αναγνωρίζουν λιγότερο τη σημασία της αυτοαξιολόγησης των μαθητών στις δραστηριότητες παιχνιδιού, γεγονός που ίσως να οφείλεται στην ελλιπή διδακτική τους εμπειρία. Είναι φανερό ότι οι εκπαιδευτικοί και οι φοιτητές αμφιταλαντεύονται σε θέματα αξιολόγησης παιχνιδιών και γι’ αυτόν τον λόγο κρίνεται αναγκαία η εφαρμογή προγραμμάτων επιμόρφωσης με βασικό αντικείμενο επιμόρφωσης το παιχνίδι. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί βασική προτεραιότητα για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της προσχολικής εκπαίδευσης (Darling-Hammond, 2012).

Θεωρείται, ακόμη, σημαντικό, τα Παιδαγωγικά Τμήματα να συμπεριλάβουν στα Προγράμματα Σπουδών τους περισσότερα μαθήματα για το σχεδιασμό και την αξιολόγηση-αυτοαξιολόγηση των δραστηριοτήτων παιχνιδιού, προκειμένου οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί να μάθουν α) πώς να σχεδιάζουν και να αξιολογούν τις δραστηριότητες παιχνιδιού και τα παιχνίδια-αντικείμενα στα σχολικά περιβάλλοντα και β) πώς να προσαρμόζουν τους στόχους και τη μεθοδολογία τους ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών τους (Μπάνου & Σακελλαρίου, 2019).

Η παρούσα μελέτη προτείνει οι εκπαιδευτικοί να επιμορφώνονται σε θέματα παιχνιδιού, να μελετάνε σε βάθος τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (Α.Π.Σ), να σχεδιάζουν ποιοτικές δραστηριότητες παιχνιδιού που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών τους, να αξιολογούν τα παιχνίδια-αντικείμενα και τις παιγνιώδεις δραστηριότητες, να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των παιδιών και των γονέων τους στην εκπαιδευτική διαδικασία του παιχνιδιού, καθώς και να χρησιμοποιούν το παιχνίδι ως μέσο αξιολόγησης της μάθησης των παιδιών.

Συμπερασματικά, η παρούσα μελέτη διερεύνησε τις απόψεις των νηπιαγωγών και των μελλοντικών νηπιαγωγών για τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση της διδακτικής του παιχνιδιού σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης και για τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η έρευνα διεξήχθη στην Περιφερειακή Ενότητα της Ηπείρου, ωστόσο, είναι σημαντικό να διεξαχθούν περαιτέρω έρευνες και σε άλλες περιοχές της ελληνικής επικράτειας, προκειμένου να καταστεί δυνατή μια ευρύτερη γενίκευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και να ενισχυθεί η αξιοπιστία της.

Σε μελλοντική μας έρευνα στοχεύουμε να διερευνήσουμε τις απόψεις νηπιαγωγών και δασκάλων για το παιχνίδι στην εκπαιδευτική διαδικασία του Νηπιαγωγείου και του Δημοτικού Σχολείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Aypay, A. (2016). Investigating the role of traditional children's games in teaching ten universal values in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 62, 283-300.
- Chowdhury, N. N., & Rivalland, C. (2012). Value of Play as an Early Learning Instrument in Bangladesh Context: A Sociocultural Study. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37 (4), 115-122.
- Christidou, V., Tsevreni, I., Epitropou, M., & Kittas, C. (2013). Exploring primary children's views and experiences of the school ground: The case of a Greek school. *International Journal of Environmental & Science Education*, 8 (1), 59-83.
- Darling-Hammond, L. (2012). *Powerful teacher education: Lessons from exemplary programs*. John Wiley & Sons.
- Einarsdottir, J. (2014). Play and literacy: A collaborative action research in preschool. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58 (1), 93-109.
- Ζάραγκας, Χ., & Αγγελάκη, Α. (επιμ.). (2017). *Παιγνιώδης μάθηση και διδακτική. Η ενσωμάτωση του παιχνιδιού στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Gal-Szabo, D. E., Spinrad, T. L., Eisenberg, N., & Sulik, M. J. (2018). The relations of children's emotion knowledge to their observed social play and reticent/uninvolved behavior in preschool: Moderation by effortful control. *Social Development*, 28 (1), 57-73.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2014α). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου*. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/10795/1947>.
- Jagoda, P., Gilliam, M., McDonald, P., & Russell, C. (2015). Worlding through Play Alternate Reality Games, Large-Scale Learning, and The Source. *American Journal of Play*, 8 (1), 74-100.
- Johnson, J. E., & Wu, V. M. H. (2019). Perspectives on Play in Early Childhood Care and Education. *The Wiley Handbook of Early Childhood Care and Education*, 79-97.
- Κατσιάβου, Ε. (2017). *Το κουκλοθέατρο ως μέσο ενίσχυσης των κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Μια έρευνα δράσης στο 9ο Νηπιαγωγείο Τρίπολης (Μεταπτυχιακή εργασία)*. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Ναύπλιο.

- Lobman, C. L. (2006). Improvisation: An analytic tool for examining teacher–child interactions in the early childhood classroom. *Early Childhood Research Quarterly*, 21 (4), 455-470.
- Loizou, E., & Avgitidou, S. (2014). The Greek–Cypriot early childhood educational reform: introducing play as a participatory learning process and as children's right. *Early Child Development and Care*, 184 (12), 1884-1901.
- Loizou, E., & Charalambous, N. (2017). Empowerment pedagogy. *Journal of Research in Childhood Education*, 31 (3), 440-452.
- Loizou, E., Michaelides, A., & Georgiou, A. (2019). Early childhood teacher involvement in children's socio-dramatic play: creative drama as a scaffolding tool. *Early Child Development and Care*, 189 (4), 600-612.
- Μπάνου, Μ., & Σακελλαρίου, Μ. (2019). Απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο του παιχνιδιού στην παιδαγωγική διαδικασία σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Στο *3rd Early Childhood Pedagogy Symposium: "Contemporary Trends in Curriculum Development and Teaching"*. Nicosia. Επιστημονική Επιμέλεια Έκδοσης: Μαρία Σακελλαρίου. Εκδόσεις: Πεδίο.
- Παπαδιονυσίου, Α. (2014). *Εξετάζοντας το παιχνίδι των παιδιών κατά τη διάρκεια του διαλείμματος σε ένα νηπιαγωγείο: Η περίπτωση του παραδοσιακού παιχνιδιού* (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα.
- Πολυμενάκου-Παπακυριάκου, Φ. (1988). *Το παιχνίδι στην άσκηση και μάθηση*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Ρέντζου, Κ., & Σακελλαρίου, Μ. (2014). *Ο χώρος ως παιδαγωγικό πεδίο σε προσχολικά περιβάλλοντα μάθησης. Σχεδιασμός & οργάνωση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Pui-Wah, D. (2010). Exploring the tacktfulness of implementing play in the classroom: A Hong Kong experience. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 38 (1), 69-82.
- Σακελλαρίου, Μ. (2012). *Εισαγωγή στη διδακτική της παιδαγωγικής εργασίας του νηπιαγωγείου. Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Γιαχούδη.
- Σακελλαρίου, Μ. (Επιμ.) (2016). *Παιδαγωγική του παιχνιδιού στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.
- Σακελλαρίου, Μ., & Κόνσολας, Μ. (Επιμ.). (2011). *Μέθοδοι διδασκαλίας. Ενίσχυση της μάθησης των παιδιών από το νηπιαγωγείο έως το λύκειο*. Αθήνα: Διάδραση.
- Σακελλαρίου, Μ., & Ρέντζου, Κ. (2012). Διερεύνηση του ρόλου των ενηλίκων στο παιχνίδι των παιδιών, υπό το πρίσμα της έρευνας-δράσης. Στο *3ο Διεθνές Συνέδριο Προσχολικής Αγωγής: «Η έρευνα στην παιδική ηλικία: Προσδιορίζοντας ένα νέο τοπίο»*. Ιωάννινα. Εκδόσεις: Πεδίο.
- Tsai, C. Y. (2017). How Taiwanese Preschool Educators View Play and Apply It in Their Teaching. *International Education Studies*, 10 (4), 152-159.
- Weisberg, D., Kittredge, A., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R., & Klahr, D. (2015). Making Play Work for Education. *Journal Phi Delta Kappan*, 96 (8), 8-13.
- Wood, E. (2014). Free choice and free play in early childhood education: troubling the discourse. *International Journal of Early Years Education*, 22(1), 4-18.